

ПРОБЛЕМИ НЕДЕРЖАВНИХ ФОРМ ВЛАСНОСТІ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Опольська М.В., здобувач

Запорізький державний університет

Процеси, які відбуваються у світі на сьогодні дуже складні, багатоаспектні. Це пов'язано із загальнодержавними процесами, які відбуваються в Україні. Як відмічав В.І. Куценко на Всеукраїнській науково - методичній конференції, "Сучасна криза в освіті - це не криза кожного окремого навчального закладу, а всієї системи, розв'язання якої передбачає орієнтацію на нові цільові настанови і реалії, що визначають життя навчального закладу".*

За законом "Про освіту " органи державного самоврядування впливають на формування державної політики в галузі освіти: це питання фінансування, науково - дослідної, навчальної діяльності.

Поява недержавного сектора в економіці, політична лібералізація виявили свій вплив на систему університетської освіти. Підвищилася роль економічних наук, з'явилися можливості більш широких міжнародних наукових контактів. З іншого боку, знизився вплив держави на систему освіти і, як наслідок, зменшилося фінансування фундаментальних наук.

У багатьох країнах (Англії, Японії, Бельгії тощо) держава фінансує вищі навчальні заклади як державної, так і недержавної форми власності. Проте механізми контролю за використанням виділення коштів для недержавних форм освіти залишаються за державою. Наприклад, в Англії відповідно з законодавчим актом 1992 року (Закон про повну загальну спеціальну, середню і вищу освіти) державний контроль сектора повної загальної і спеціальної, середньої освіти виріс за рахунок суворого регулювання фінансування. Також виросли вимоги до забезпечення якості та ефективності роботи з підготовки спеціалістів.

Слід відмітити, що в Англії в період переходу до ринку уряд наставляв на вирішенні ряду ключових проблем:

1. Вирішити питання калькуляційних витрат вартості отримання пільг також кваліфікації.
2. Створити систему стимулів для необхідного задовільнення майбутнього попиту на спеціалістів.
3. Широко інформувати громадськість про успішне складання іспитів або відтоку студентів.

Усі ці проблеми були вирішені шляхом створення нового єдиного загальнонаціонального закладу під назвою Рада фінансування повної загальної і спеціальної освіти.

Якщо брати Україну, то ВНЗ недержавних форм власності не мають фінансування від держави. Вони мають певну самостійність щодо організації і проведення економічної діяльності та навчально - виховного процесу. У той же час недержавні навчальні структури одержують диплом державного зразка.

Тому на Україні існує асоціація навчальних закладів недержавної форми власності, яка має ліцензію на право освітньої діяльності. Українська асоціація недержавних форм власності бере участь у роботі експертної комісії з ліцензування та акредитації, фахових рад тощо.

В асоціацію недержавних форм власності різні райони України, які враховують регіональні особливості в організації та в змісті навчально-виховного процесу.

Асоціація активно використовує таку форму роботи, як проведення семінарів, науково – практичних конференцій, нарад керівників вищих навчальних закладів. За 1995 – 1997 рр. були проведені семінари з питань ліцензування та акредитації, правових засад приватної освіти, сучасного становища та перспектив розвитку закладів освіти недержавних форм власності; конференції: "Удосконалення концепції приватної освіти в Україні та проблеми науково – дослідної роботи в приватних вузах" (Харків, 1995 р.), "Структура освіти в регіоні: проблеми оптимізації" (Харків, 1996р.).

У центрі уваги роботи Асоціації – взаємодія з державними органами управління. Асоціація навчальних закладів України недержавної форми власності разом з Міжнародною кадровою академією виступила з пропозицією скласти загальну угоду про співробітництво між Міністерством освіти та Асоціацією, яка включає такий перелік перспективних питань:

- широке та об'єктивне висвітлення роботи закладів освіти, заснованих на різних формах власності;

* Управління національною освітою в умовах становлення і розвитку української державності (Матеріали Всеукраїнської науково - практичної конференції (28 -30 жовтня 1998 р., с.5).

- участь членів Асоціації у заходах Міністерства освіти;
- розробка Асоціацією пропозицій до змін та доповнень до нормативних документів;
- включення до складу фахових рад представників Асоціації навчальних закладів України недержавної форми власності;
- включення голови Асоціації до Державної акредитаційної комісії.

Важливим моментом є міжнародне визначення документів про освіту в державних установах, так звану міжнародну інституційну акредитацію.

Така практика існує в Україні. Деякі ведучі освітні структури недержавної форми власності, такі, як міжнародна кадрова академія (Київ), Харківський інститут бізнесу і менеджменту, отримали право на видачу Євродипломів.

На наш погляд, у недержавних освітніх закладах більш гнучко існують можливості відкривання нових спеціальностей та спеціалізацій, ніж у класичних державних закладах.

Крім цього, процес лібералізації, на нашу думку, у недержавних навчальних закладах відбувається швидше. Це такі процеси, як:

- Збільшення долі самостійної роботи студентів, що передбачає скорочення лекційних занять;
- Розширення кількості навчальних предметів (на вибір студентів);
- Створення умов для формування студентами власних індивідуальних програм;
- Збільшення терміну навчання на заочному відділенні з орієнтацією на кількість років та якість освіти;
- Надання студенту права на тимчасову відпустку під час навчання за суб'єктивних та об'єктивних причин (ідея відстроченого навчання)

Недержавний сектор має попит на спеціалістів прикладних спрямувань, економістів, юристів - господарників, менеджерів, психологів, соціальних працівників.

Що стосується прикладних досліджень, то вони мають більш індивідуальну віддачу від вкладень.

У наш час на освіту і наукові дослідження є такі потенційні замовники:

- держава (проведення фундаментальних досліджень, підготовка спеціалістів та управлінців державних органів);
- державні промислові підприємства (підготовка спеціалістів, проведення окремих досліджень у межах вузької спрямованості);
- підприємства недержавного сектору (підготовка спеціалістів і консультантів);
- міжнародні організації у межах великих програм, наприклад, з проблематики ЮНЕСКО;
- окремі закордонні країни (перш за все підготовка спеціалістів);

На цей час приріст об'єму освітніх і дослідних послуг можливий за рахунок участі у різноманітних міжнародних програмах, підготовки закордонних спеціалістів, підготовки вітчизняних спеціалістів для недержавного сектору. Розширяється доля прикладних досліджень.

В умовах ринку наука та освіта не повинні відігравати пасивну роль. Важливо знаходити "вузькі місця" розвитку суспільства і пропонувати шляхи вирішення проблем. Такі послуги можуть бути цінним товаром, використання якого може бути економічно вигідним.

У доперестроєвні часи широке розповсюдження одержало обґрунтування різних технічних проектів. Соціальний аспект залишався в тіні. А між тим удосконалення підбору кадрів, структури управління, мотивації праці, формування злагодженої "команди" при вирішенні проблем може дати не менший ефект.

Попит на такі послуги має стійку тенденцію до росту на ринку наукових технологій.